

MEDEDELINGENBLAD

Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam

11e jaargang - nummer 2

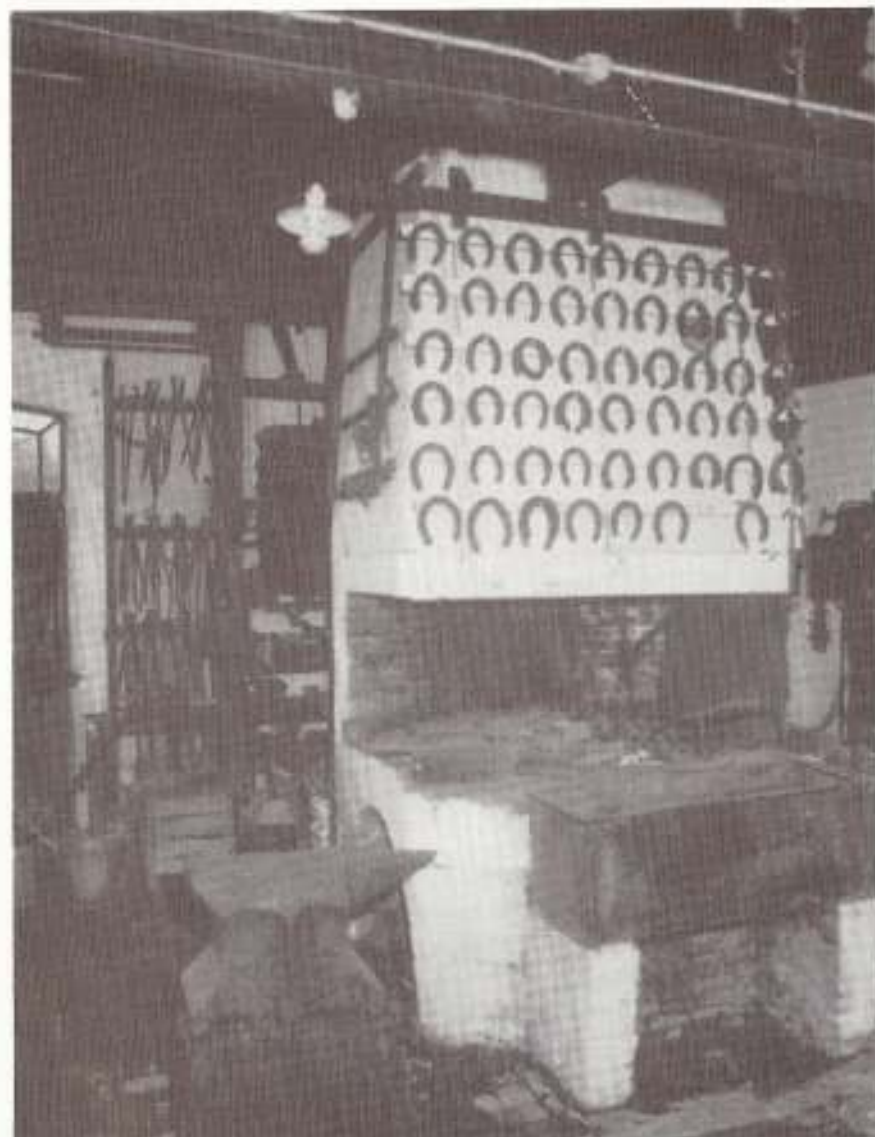
november 1989

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
Binnendams 6
3373 AD Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184 - 611366

MEDEDELINGENBLAD

Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam

11e jaargang - nummer 2

november 1989

MUSEUM DE KOPEREN KNOP

Binnendams 6

3373 AD Hardinxveld-Giessendam

Tel. 0184 - 611366

Omslagfoto: Het interieur van de
Oudkerkse smederij, waarvan
het inventaris op vrijwilligers
achter De Koperen Knop ligt te
wachten.

COLOFON

Secretariaat/redactieadres:

Buitendams 77
3371 BN Hardinxveld-Giessendam
tel. 01846-14563

Redactie en samenstelling:

W.F. van de Bree-Ooms
D.J. de Jong (eindredactie)
E. van Lopik
M.J.A. de Saan
W. van Westen

Penningmeester:

J. Dubbeldam
Buitendams 134
3371 BN Hardinxveld-Giessendam
tel. 01846-13938

Druk:

Drukkerij Van den Dool, Sliedrecht
Dit mededelingenblad is een halfjaarlijkse
uitgave van de Historische Vereniging
Hardinxveld-Giessendam en wordt de leden
van de Vereniging gratis toegezonden.

De Vereniging telt momenteel ca. 660 leden.
De ~~minimale~~ contributie voor 1989 bedraagt
f 17,50 (tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar
minimum f 12,50). Hogere bedragen zijn
welkom.

Donaties aan de Vereniging kunnen worden
overgemaakt op gironummer 38 79 669 t.n.v.
de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
onder vermelding van "donatie".

c Niets uit dit mededelingenblad mag ter
publikatie worden overgenomen zonder
schriftelijke toestemming van de
Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
en/of de met name genoemde auteur.

VAN DE VOORZITTER

Dames en heren,

De donkere dagen voor Kerstmis naderen met rasse
schreden. De hoogste tijd om eens terug te blikken
in het jaar 1989, vooral omdat een nieuw
decennium voor de deur staat: de jaren negentig.

Het afgelopen verenigingsjaar was een goed jaar.
Het bestuur heeft vele malen vergaderd. Er is erg
veel behandeld en er is ook veel voor elkaar
gebracht. Een hoogtepunt was de opening van
museum De Koperen Knop, een uniek museum waarvan
wij mogen zeggen dat het best wel een beetje
van ons is.

Ik denk, dat sommigen van u wat vreemd opkijken
van bovenstaande zin. De praktijk heeft dit al
uitgewezen. Menigeen denkt dat De Koperen Knop
van onze vereniging is. Hoe het precies in elkaar
zit, wordt elders in dit blad nog eens goed uit
de doeken gedaan. Wij, als Historische Vereniging,
participeren in het museum. Wij hebben er een
permanente expositieruimte. Onze depotgoederen
liggen er opgeslagen, sommige zijn in de voor de
bezoekers te bezichtigen collecties opgenomen.
Voor de rest is de uitvoering van de exploitatie
van het museum in handen van de museumcommissie.
Deze commissie is geheel zelfstandig en ressorteert
onder de Stichting Vrienden van De Koperen Knop.

Een prima constructie. Het draaiend houden van
een museum vergt heel wat tijd en energie, om
over geld maar te zwijgen. Museum De Koperen Knop
is een heel bedrijf, met erg veel activiteiten.

Daar zorgen alle betrokken organisaties wel voor.
Wij, als Historische Vereniging, mogen er trots op
zijn, dat wij aan de wieg van dit museum hebben
gestaan. Wij mogen blij zijn dat er andere
organisaties zijn, die de exploitatie van het museum

op zich hebben genomen. Met hen zijn wij in dit verband de vele bedrijven en personen dankbaar, die op de een of andere wijze financieel betrokken zijn bij De Koperen Knop.

Onze Vereniging blijft zich, ondanks de vele energie die wij in het museum steken, bezighouden met de gebruikelijke zaken. Elk jaar verschijnen er twee mededelingenbladen en twee publikaties. Een voorjaarslezing, najaarslezing en excursie zijn enkele van de vele activiteiten, die wij achter de schermen verrichten.

Zo is er buiten de ledenvergadering om een nieuw bestuurslid "benoemd". Overigens is er een wat andere taakverdeling onder het bestuur afgesproken. De algehele coördinatie van het mededelingenblad bij voorbeeld ligt vanaf heden in handen van de heer W. van Westen, die mij hiermede van een drukke taak heeft verlost.

In het recente verleden heeft u, als lid, laten zien dat u ons steunt. Ik reken erop dat u dat blijft doen. Ook in de jaren negentig, een periode die zich zal kenmerken door zijn turbulente ontwikkeling op velerlei gebied. Juist daarom is het zo belangrijk dat er een historische vereniging is, die de mogelijkheid biedt eens "om te zien en wel te doen".

november 1989

Dick de Jong

DE SMEDERIJ VAN GIESSEN-OUDEKERK

In de herfstvakantie van 1988 werd ons bestuur verrast met een wel heel bijzondere gift: een complete smederij-inventaris. De huidige eigenaren van de oude smederij op de Giessen-Oudekerkse buurt boden deze unieke boeren-smederijspullen om niet in bruikleen aan. Er volgden enkele enthousiaste bezoeken aan de smederij. Menig bestuurslid liep daar likkebaardend rond. Dat zoiets nog compleet bestond! Die inventaris zou goed van pas komen, nu we met een museum bezig waren. Al snel kwam echter de vraag waar dat we alles moesten gaan opstellen. De gedachte ontstond of ook het gebouw overgeplaatst zou kunnen worden, ergens achter De Koperen Knop. De eigenaren van de smederij waren het daar direct mee eens. Alles steen voor steen afbreken, vervoeren naar De Koperen Knop en daar in de komende periode opbouwen. Daarvoor waren een groot aantal vrijwilligers nodig. Zoiets is een hele klus!

Een foto van de "Oukerkse Buurt" met links de smederij.

Om een start aan het geheel te geven namen enkele bestuursleden aan het eind van 1988 een paar vrije dagen op. Er werd gesleuteld aan de elektrische smederij, gesjouwd met smeedtangen, hoefijzers en een grote hoeveelheid halfprodukten. Alles werd keurig geïnventariseerd. Met behulp van de nodige aanhangwagens werd vrijwel de gehele inventaris vervoerd naar Binnendams 6, waar het werd opgeslagen in de wagenschuur. Inmiddels was het gebouw in detail opgemeten en op tekening gezet. Een groot aantal foto's moest ervoor zorgen dat we later nog zouden kunnen zien hoe alles in zijn oude vorm zou moeten worden teruggebracht.

Daarna volgde het werven van vrijwilligers. Het enthousiasme daalde. Telkens neen aanhoren geeft geen moed.

Naast het bestuur bleek er slechts één lid bereid zijn diensten te bewijzen. We besloten af te wachten. Op de ledenvergadering werden dia's van de smederij vertoond en er werd gevraagd zich aan te melden als vrijwilliger voor de smederijactiviteiten.
N I E M A N D reageerde!

Toen enige tijd later de eigenaren van de smederij om een gesprek vroegen om alles eens op een rijtje te zetten en om definitieve afspraken te maken, werd er een tussentijdse bestuursvergadering belegd. De conclusie was triest: we konden het gebouw niet accepteren. Met erg veel pijn en moeite zouden we het nog wel af kunnen breken. Maar dan moest alles nog vervoerd worden naar De Koperen Knop om daar heel overzichtelijk te worden opgeslagen. Over herbouw durfden we niet meer te praten. Dat bleek een utopie.

We waren een illusie armer, maar een ervaring rijker. Gewend om de zonnige kant van de zaak te bezien kunnen we echter stellen dat we -bijna- de gehele inventaris hebben. Althans zo is de situatie nu. De eigenaren van de smederij zijn minder blij met de gang van zaken.

Of we de inventaris mogen houden is nog niet duidelijk. Zeker als we nog geen vrijwilligers hebben die in een stuk van de wagenschuur achter De Koperen Knop de smederij opnieuw willen inrichten. Het is aan u, als lid van onze vereniging, om te zorgen dat we straks wat te bieden hebben in ons museum. Tot nu toe was het bestuur werkzaam in het museum, op een enkele, zeer positieve, uitzondering na. Doe er wat aan en meldt u als vrijwilliger. Alleen met elkaar kunnen we de Historische Vereniging en het museum een unieke dimensie geven.

Wij blijven positief en rekenen op u !!

Wintervermaak uit 1916 of 1917 met Jan van den Berg en zijn gezin tijdens een tochtje met de arreslee. De foto is gemaakt bij de stalhouderij, die stond waar nu het plantsoentje in de Damstraat is.

PEERTIES STOVE

Graag geven wij u onderstaand verhaal door, dat uitstekend past bij de herfst en de historie van ons dorp. Ongetwijfeld roept het verhaal bij u andere herinneringen op. Geeft u ze eens door!

Een van de dingen die mij altijd zijn bijgebleven is de geur van het peren stoven. 's Zaterdags-middags, rond een uur of vier, gingen bij mijn grootmoeder de peren in de pan. Opa had ze geschild, oma deed ze in de "grootste" pan en zette ze op het vuur. Als ze heet genoeg waren, ging de pan op het oliestel.

Een vertrouwd beeld, elke herfst en winter. Gieser-Wildeman, Bredero, IJsbouten, noem maar op. Een van de leukste jeugdherinneringen is het proeven van de peertjes. Tegen de tijd dat ze al aardig rood begonnen te worden, kreeg ik altijd een paar peertjes op een schoteltje, met een vork.

Rondom de stoofperen was er echter nog heel wat meer te beleven. Dat begon al bij de late pluk. Als ik opa mee mocht helpen bij het plukken - dat was al een gunst, want niemand kon zo goed plukken als hij - werd mij altijd voorgehouden dat ik de takjes niet mocht breken, anders zouden daar het volgende jaar geen peren meer aan komen!

Als er zich tegen het voorjaar een nachtvorst aankondigde, kreunde oma over haar peertjes. Zij vroeg zich kennelijk af HOEVEEL bloesem er weer kapot zou vriezen. Uitgesproken werd dat echter nooit. "Slecht weer" bestond niet in de visie van oma. Opa reageerde daar niet op. Later kwam "de tuinman" de bomen snoeien. Oma ging op zo'n dag het liefst weg. Het was alsof ze pijn leed als zij het knippen en zagen aanschouwde.

Een volgende fase was de zomer. Een natte zomer betekende waterige peertjes, een droge zomer zorgde voor veel voortijdige afval. Doodzonde was zoiets.

Ten slotte volgde de mooiste tijd van het jaar: de vroege herfst. Peren plukken betekende dat voor mij. De voordien uitgevoerde appelpluk gaf mij heel wat minder genoegen. Dan had je te maken met aangevreten appels, waarin nogal eens een wesp kon zitten. Halfrotte appels en handperen, die een moesige brei in je mouw deden glijden. Wurmsteken met de oorwurm er nog in, die zo gemakkelijk je mouw in kropen. Gelukkig was dat bij de stoofpeertjes heel anders; ze waren te hard voor spreeuwen en wurmen.

Zelfs bij het plukken liep het water mij in de mond als ik dacht aan de gedaante waarin ze gestoofd op mijn bord zouden liggen. Het is een waar geluk om te beseffen dat ik een vrouw getrouwd heb, die in staat blijkt mij te verleiden met rood-gestoofde peertjes. Als ik mij dat eerder had gerealiseerd, was dat een van de huwelijksvoorwaarden geworden!

Sebastiaan

Onderstaand een bijdrage van de heer A. Tromp uit Boven-Hardinxveld. Wij zijn altijd heel blij met copy van onze leden. Schroom niet, als u iets aardigs of interessants weet te vertellen, stuur het ons.

Sommigen zeggen misschien bij het lezen van een dergelijk artikel: "Dit is niet volledig" of "ik zou het anders gedaan hebben". Het gaat er echter niet om dat de materie tot in detail wordt uitgediept (een publikatie zou dan beter op zijn plaats zijn), maar om een aardig stukje historie.

Heeft u opmerkingen of aanvullingen, dan kunnen wij deze altijd nog opnemen in een volgend mededelingenblad. Wij zien uw reacties gaarne tegemoet, in positieve of in negatieve zin, wij maken daaruit op DAT U ONS BLAD LEEST!

GRAFZERKEN VERTELLEN

Ze liggen rond de kansel van de hervormde kerk van Boven-Hardinxveld, de grafzerken, bij de restauratie van de kerk in 1971 opnieuw in de vloer gemetseld. Weliswaar met afgesleten letters van de ingebeitelde opschriften. Toch zeggen deze stenen ons iets uit het verleden, zoals bijvoorbeeld:

Hier leyt begraven
Jan Jacobse Cleindier
in Sijnen leven kerckmeester
tot Hardinxvelt oyt sijnde
57 jaren sterf den 24 december
in de jare anno 1661.

Bij naspeuring weten wij, dat deze Jan Jacobse Cleindier getrouwd is geweest met Teuntje Gerrits. Uit dit huwelijk werden geboren en gedoopt Grietje, 16-12-1640, Bastiaantje, 25-01-1643 en Maria, 22-04-1647. Van oorsprong droeg de familie Cleindier ook de naam Nanninga, zij waren schippers. Het is de dochter Maria Cleindier, die in haar leven nogal van zich heeft doen spreken. Zij trouwde mogelijk te Deil in 1669, deed met haar man Dionys Marcelisse van Fladderakken op de kerstdag 1673 belijdenis in de kerk te Boven-Hardinxveld. Dionys Marcelisse was een zoon van Marcelis Dionys van Fladderakken en Pietertje van Steenbeek.

De eerste Fladderak arriveerde in 1635 te Hardinxveld vanuit Gorinchem en was de stamvader van al de Boven-Hardinxveldse Fladderakken, die een reeks van jaren deel hebben uitgemaakt van de Hardinxveldse bevolking. Thans komen zij in mannelijke lijn in de gemeentelijke registers niet meer voor, maar elders in ons land zijn zij nog vertegenwoordigd (van Hardinxveld afkomstig). Het geslacht Fladderakken gaat rechtstreeks terug tot 1412, n.l. de Graaf van Megen, wiens nakomelingen in 's-Hertogenbosch in de jaren

1556 resp. 1580, hotels of herbergen bezaten, waren vermogend. De vader van Dionys bezat in 1611 het poorterschap van Gorinchem en was gehuwd met Anneke Aalberts. Hij kocht de brouwerij "De Keizerskroon", staande op de achtergracht bij de Waterpoort te Gorinchem.

Dionys Marcelisse Fladderak en Maria Cleindier verkregen de volgende kinderen: Marcelis, doop 01-01-1670, Jan, 27-09-1672, Bastiaantje, 18-12-1674, Leendert, 11-02-1679, Pieterella, 19-04-1682, Teuntje, 06-08-1684, Pieterella, 09-12-1685 en Helena, 02-03-1687.

Dat deze Maria Cleindier van haar heeft doen spreken blijkt uit de volgende gebeurtenissen; zij werd n.l. wegens scheldpartij en laster in het openbaar, de toegang tot de stad Vlissingen verboden met een boete van 100 gulden en het vergiffenis vragen bij de betrokkenen. Ook kwam zij in konflikt met de kerkeraad van Boven-Hardinxveld, omdat de kerkstoel verplaatst was, hetgeen op last van de Schout geschied was.

Dat de familie Fladderak niet onbemiddeld was kunnen wij opmaken uit verschillende akten:

R.a. Hardinxveld Regn. 1 F 260 v s o anno 1639.

Wij Hendrik van Olmen Schout, Willem Willems Vinck, Scheepen der Heerlijkheit Hardinxveld, oirconden en bekennen dat voor hun verschenen is in persoons Neeltje Huygens wed. van Anthonis Jacobs Snick als geaneueert hebbende deselve.

Verkoopt ten behoeve van Marcelis Dionijssse, inwoonder deser Heerlijkheit voor zijn nacomelingen en eigener behoefte voor de somma van tweehondert ende zestich gulden eene huysing geleghen op ten Steenen Hoecke, is getekend anno 1639 door Marcelis Nijssen.

In 1649 verkoopt hij dit huis met erf aan Willem Jansse van Oostdorp, verder heeft hij verschillende keren land gekocht. In 1653 (RA nr. 3 Hardinxveld f 63 25 april) Verkoopt Marcelis Dionijssen Fladaraqun aan Willem Jaspers een heel huis met erve en sijne toebehoirten staende ende geleghen op ten Steenhoeck voor de somma van vijfhondert en vijf en vijftich gulden en 28 stuyvers toe. Aan dezelfde persoon verkoopt hij in 1649 ook een huis met erf, verder verkoopt hij aan de schout van Dordrecht een pandbrief van duisent en zes gulden. an de schout in Dordrecht en aan Sir Francois Weesborger in Dordrecht een som van vijfhondert zestig caroli guldens uit een obligatie. Verder is er sprake van verkoop van grond. De man van Maria Cleindier werd in het jaar 1690 verkozen tot ouderling, maar overleed in 1692.

Kinderen uit het echtpaar Dionijs Marcelisse Fladderak en Maria Jansd. Cleindier geboren: Doop: Jan, 27-09-1671, Marcellis, 01-01-1670, Bastiaantje, 18-02-1674, Pieterella, 29-04-1682, Teuntje, 06-08-1684, Pieternel, 09-12-1685, Leendert, 11-02-1680, Helena, 02-03-1687, Jan, 27-09-1672.

Maria Cleindier hertrouwde op zondag 22-02-1693 met sinds 1659 te Hardinxveld werkzame schoolmeester Sylvester Isaäkszoon die zich te Hardinxveld bij het belijdenis doen voor het eerst liet inschrijven met

de naam Gelderblom, wiens vrouw Maaïke Jansd. op 14 maart 1684 te Utrecht was overleden. Maaïke Jansd. schonk hem 11 kinderen waarvan een drietal de voetsporen van hun vader volgden en in de Alblasserwaard het schoolmeesterschap vervulden.

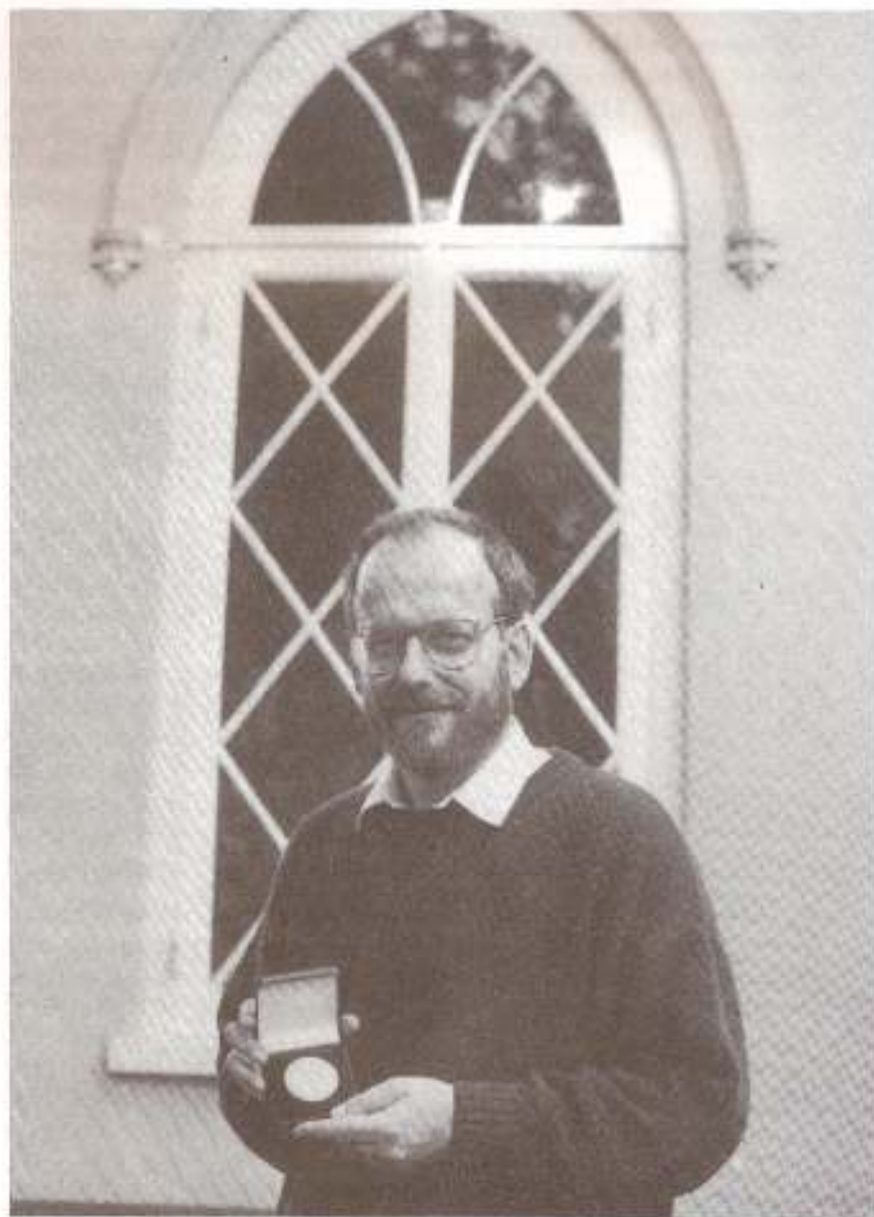
Een gelukkig huwelijk is dit helaas niet geworden, Sylvester Gelderblom deelt n.l. in de kerkeraadsvergadering van zondag 07-07-1698 mede, dat zijn vrouw Maria Jansd. Cleindier, het trouwelooslijk heeft verlaten en met pak en zak is verdwenen. Tot verzoening is het niet gekomen omdat zijn vrouw verklaarde niet met zo'n man te kunnen samenwonen. In 1703 werd de officiële scheiding na verdeling der goederen uitgesproken en werd beider censuur opgeheven. Als Sylvester Gelderblom in 1707 zijn testament maakt is hij "Sieckelijk en te bed liggende dogh sijn verstandt redenen ende memorie wel machtigh ende volcomentlijck gebruikende". Hij overleed in 1715, terwijl Maria Jans Cleindier op zeer hoge leeftijd in 1733 haar leven beëindigde.

A. Tromp, sr. 1988

OPROEP

In verband met de voorbereiding van een publikatie over cafés in Boven-Hardinxveld zoek ik gegevens (namen van eigenaars, belangrijke gebeurtenissen e.d.) over De Drie Snoeken (vooral de periode 1730-1950), Veerhuis/De Vriendschap, Rivier- en Landzicht/ Onder de Huik, De Sport, De Zalm (gegevens van vóór 1880), Den Eendenbout en café Van Bergeijk

Arie Jan Stasse
Graadt van Roggenweg 27^{III}
3531 AA Utrecht

De ex-voorzitter met de erepenning.

ZILVEREN PENNING

Toen tijdens de jaarvergadering op 14 maart 1988 de heer A.C. van der Meijden het voorzitterschap overdroeg aan de heer D.J. de Jong is eerstgenoemde op symbolische wijze een ludiek vervaardigde penning uitgereikt. Tegelijkertijd is de toezegging gedaan dat t.z.t. een waardiger exemplaar de verdienste voor tien jaar onnavolgbare inzet zou vertolken.

Nu bleek dat gemakkelijker gezegd dan gedaan. Hoe kom je aan een ontwerp? Wie maakt zulke dingen? Maar de ontwerper bleken wij in huis te hebben in de persoon van de heer E. van Lopik. En ook het vinden van een maker is gelukt. Zoals u op bijgaande foto ziet, is het een mooi en toepasselijk eremetaal geworden.

De ene zijde van de penning toont een makelaar. Zoals de makelaar de bekroning is op een daklijst, bekroont de beeltenis van de makelaar tien jaar voorzitterschap.

Inmiddels heeft ook de heer A. van der Plas, na tien jaar, het bestuur verlaten. Ook hij heeft zich, zij het op geheel andere wijze, tien jaar voor de Vereniging ingezet. Dat ook hij voor het eremetaal in aanmerking komt, zult u met ons eens zijn.

Voor beiden geldt dat zij, vooral in de beginperiode van de Vereniging, toen er nog maar zo weinigen achter stonden, onvermoeid doorgingen. Daaraan hebben zij nu beiden een mooie herinnering.

Op het moment dat dit stukje wordt geschreven is de penning reeds aan de heer Van der Meijden uitgereikt en wordt er een geschikt moment afgewacht om deze ook de heer Van der Plas te overhandigen.

NIEUW BESTUURSLID

Sinds mei 1989 heeft u er een nieuw bestuurslid bij. Al geruime tijd daarvoor had de heer A. van der Plas te kennen gegeven te willen aftreden. Behalve zijn verhuizing naar Groot-Amers, waar Arie de zogenaamde vierde Ammerse molen is gaan bewonen, waren drukke werkzaamheden hiervan de reden. De rest van het bestuur heeft geprobeerd Arie tot andere gedachten te brengen. Zijn opmerkelijke inzet voor de Vereniging kon niet worden gemist.

Arie bleef echter bij zijn standpunt, op een correcte wijze, zoals wij dat als bestuur altijd met Arie hadden ervaren.

In de ontstane vacature werd de heer T. Hoftijzer uit Sliedrecht, maar in hart en nieren een Hardinxveld-Giessendammer, gevraagd. Hij liet ons weten zich graag te willen inzetten voor onze Vereniging. Het bestuur besloot hem, vooruitlopend op een besluit van de ledenvergadering, te benoemen tot bestuurslid. Wij rekenen erop dat u hiermede akkoord gaat. Als bestuur zijn wij bijzonder ingenomen met de heer Hoftijzer.

ORGANISATIES RONDOM MUSEUM DE KOPEREN KNOP (slot)

Op het moment dat u dit leest, is het museum al geopend. Maar u heeft van ons nog wat informatie over de organisaties, die rond het museum actief zijn, tegoed. In het vorige mededelingenblad was daarvoor geen ruimte. Graag willen wij dat hierbij goedmaken.

Voor alle duidelijkheid keren we nog even terug naar het vorige artikel over het museum. De monumentale boerderij De Koperen Knop is eigendom van De Stichting Eigenaren van De Koperen Knop. Deze stichting geeft het gebouw en alles wat erbij hoort - waaronder een groot aantal gebruiks- en siervoorwerpen - om niet (zonder enige tegenprestatie!!) in gebruik aan de Stichting Vrienden van De Koperen Knop.

Deze tweede stichting houdt zich voornamelijk bezig met de zakelijke kant van de exploitatie van het museum. Het bestuur zorgt ervoor dat er jaarlijks voldoende geld is om het exploitatietekort te dekken. De daadwerkelijke uitvoering van de exploitatie is in handen van de Museumcommissie De Koperen Knop.

Regelmatig wordt uw bestuur geconfronteerd met de vraag waarom deze ogenschijnlijk wat ingewikkelde constructie is gekozen. Die constructie is helemaal niet ingewikkeld. Zij is eenvoudigweg noodzakelijk om optimaal te kunnen werken. U mag hierbij niet vergeten dat het exploiteren van een museum niets minder is dan het voeren van een bedrijf. En dan nog een bedrijf waar geen winst gemaakt zal worden. Er is verschrikkelijk veel werk te doen. Dat werk wordt nu verdeeld onder alle betrokkenen. Wij, als bestuur van de Historische Vereniging, kunnen dat er echt niet bij hebben. Daarvoor is het werk veel te omvangrijk. Bovendien is het nodig om de juiste man of vrouw op de juiste plaats te laten functioneren.

Natuurlijk is ons bestuur vertegenwoordigd in alle organisaties. Bij de Stichting Eigenaren is onze voorzitter adviseur.

Dit mooie tegeltableau - voorkomend in de opvallend grote schouw - bevindt zich in Museum De Koperen Knop.

Bovendien zit hij als vertegenwoordiger van de Historische Vereniging in het bestuur van de Stichting Vrienden. In de museumcommissie zitten onze voorzitter en onze vice-voorzitter als adviseur. Geconcludeerd mag worden dat het zeggenschap van onze vereniging goed is geregeld.

Wie er in het bestuur van de Stichting Eigenaren en de Stichting Vrienden zitting hebben, heeft u in een vorig mededelingenblad kunnen lezen.

De Museumcommissie De Koperen Knop bestaat uit de volgende personen:

- . mevrouw F.A. Sturm-de Boer (voorzitter);
- . mevrouw A.E. de Jong-Ambachtsheer (secretaris);
- . mevrouw D.B. van Bennekum-van Weele;
- . mevrouw J. de Kok-de Vos;
- . mevrouw D.H. Quataert-van der Giessen;
- . mevrouw L.B.C. Burger-Goldhoorn;
- . de heer G. van Houwelingen;
- . de heer D.J. de Jong (adviseur);
- . de heer E. van Lopik (adviseur);
- . de heer L. Punt.

De leden van de commissie zijn al sinds begin 1989 zeer actief bezig met het museum. Zij zorgden voor een eerste jaarplan voor het houden van wissel-exposities voor de eerste inrichting van het museum, voor alle andere praktische zaken, die heel wat omvangrijker zijn dan menigeneen denkt.

De exploitatie van een museum kost geld. Het is ondenkbaar dat een klein museum als De Koperen Knop "selfsupporting" kan zijn. Dat geld is voornamelijk afkomstig van het bedrijfsleven in de regio. Inmiddels hebben 17 bedrijven zich aangemeld als zakelijke sponsor van De Koperen Knop. Jaarlijks betalen zij hiervoor f 1.000,00. Daarnaast verstrekt de gemeente Hardinxveld-Giessendam een jaarlijkse subsidie, die voor het eerste jaar f 14.000,00 be-

draagt. En "ten laatste maar niet ten leste" zijn er de particuliere vrienden.

Een groot aantal leden van onze vereniging hebben een jaarlijkse bijdrage toegezegd.

Ook u kunt actief participeren in museum De Koperen Knop. Er worden nog enkele klussers gezocht, terwijl ook suppoosten van harte welkom zijn. Nadere informatie over de te verrichten werkzaamheden voor zowel klussers als suppoosten kunt u krijgen bij de heer L. Punt, die belast is met de personele zaken. Het telefoonnummer van de heer Punt is 01846 - 16385.

Wij als bestuur van de Historische Vereniging rekenen erop dat u het museum zult ondersteunen en dat u de activiteiten van onze vereniging blijft waarderen.

Expositieprogramma museum De Koperen Knop september 1989 - september 1990.

18 november tot 30 december 1989: Keramiek van Marina Hoogenboom-Gurck.

De in Hardinxveld-Giessendam wonende Marina Hoogenboom-Gurck maakt verschillende soorten keramiek. Haar eerste werk bestond uit handvormen, die doen denken aan bladeren en schelpen. De laatste jaren werkt zij veel met de draaischijf.

Tijdens de expositie is haar werk ook te koop.

6 januari tot 3 maart 1990: Wintervermaak.

De landelijk bekende schaatsverzamelaar Anrie Broere uit Didam verzorgt een tentoonstelling over wintervermaak. Naast de vele vormen van schaatsen, zullen er ook andere dingen te zien zijn, zoals kleine sleden, maar ook andere zaken die zijdelings met het onderwerp te maken hebben. De Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam sluit bij de wisseltentoonstelling aan door aan hetzelfde onderwerp aandacht te schenken.

10 maart tot 21 april 1990: Kleurenetsen van Laetitia de Haas.

Het werk van deze Amsterdamse kunstenares is veelal gebaseerd op eenvoudige zaken uit het dagelijks leven. Zij tekent veel tuinen en terrassen, maar ook culinaire stillevens. Op de expositie zal Laetitia de Haas voornamelijk grafieken tonen.

28 april tot 16 juni 1990: De Tweede Wereldoorlog.

De Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam verzorgt rond bevrijdingsdag een expositie over de laatste wereldoorlog. Naast veel zaken, die de vereniging in depot heeft, zullen eigendommen van verzamelaars en andere particulieren worden geëxposeerd. Tegelijkertijd met de expositie geeft de vereniging een boekje uit over plaatselijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog.

30 juni tot 1 september 1990: Expositie uit het depot van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam.

Gedurende de zomermaanden van 1990 zullen er eigendommen van de Historische Vereniging worden tentoongesteld. Dit zijn allemaal zaken die de vereniging van leden en anderen heeft ontvangen om ze voor het nageslacht te bewaren. Het is de bedoeling dat de expositie enkele thema's zal omvatten.

OPROEP

In Sliedrecht (Rivierdijk 35) staat nog een voormalige synagoge. Ook de joden uit Hardinxveld en Giessendam gingen op de sabbat naar deze synagoge. Zo is bekend, dat ene Jacob de Vries uit Giessendam hier voorzanger is geweest.

Wie kan er meer vertellen over deze synagoge en haar bezoekers? Ook foto's zijn van harte welkom! Opgave bij het secretariaat.

Daarnaast zal er moeten worden bijgebouwd. De gedachten gaan hierbij uit naar een authentieke wagenshuur. Om deze plannen te kunnen verwezenlijken, wordt er momenteel hard gewerkt aan een wervingscampagne onder plaatselijke en regionale bedrijven voor meer zakelijke sponsors.

Een deel van de realisatie zal echter in zelfwerkzaamheid moeten worden verricht. Het gaat hierbij voornamelijk om het opknappen van de inventarissen. Alles moet worden bekeken, ontolmd, eventueel gerepareerd, zo nodig geschilderd, etc. Hiervoor is vorig jaar een restauratiewerkgroep in het leven geroepen. De afgelopen winter is er in een gezellige sfeer heel wat voor elkaar gebracht.

De werkgroep moet echter nodig worden uitgebreid. Er is zoveel op te knappen, dat er best wat extra hulp kan worden gebruikt.

Misschien is dit iets voor u! U hoeft echt niet altijd handig te zijn om deel van de restauratiewerkgroep uit te kunnen maken. Er is altijd deskundige "leiding" aanwezig. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij het secretariaat (tel. 01846-14563).

OPROEP TWEEDE WERELDOORLOG

Op 5 mei 1990 zal het 45 jaar geleden zijn dat ons land werd bevrijd van de Duitse bezetter. Een feit, dat alom herdacht zal worden.

Van de zijde van de museumcommissie De Koperen Knop kregen wij het verzoek in de maanden mei en juni van dat jaar een expositie hierover te organiseren in het museum. Aan dit verzoek willen wij uiteraard gehoor geven. Zonder de inzet van onze leden kan dit echter niet lukken. Wij doen dan ook een dringend beroep op iedereen die dit leest.

Heeft u iets dat betrekking heeft op de Tweede Wereldoorlog, of weet u iemand die iets

heeft, geeft u dit dan zo snel mogelijk door aan ons secretariaat (tel. 01846-14563). Het gaat ons vooral om tastbare zaken in de vorm van gebruiksvoorwerpen, wapens en wapenonderdelen, spullen van de voedselvoorziening, etc., etc. Ook fotomateriaal is van harte welkom!

Alles wat u ons leent, wordt beschreven en valt onder de doorlopende expositieverzekering van het museum. Wij rekenen op een ieders medewerking.

NIEUWSBRIEF GESCHIEDSBOEFENING

Begin maart 1989 verscheen het eerste nummer van de Nieuwsbrief Geschiedsboefening in Zuid-Holland, een initiatief van het Provinciaal Overlegorgaan Geschiedsboefening en de Culturele Raad Zuid-Holland.

De Nieuwsbrief is bedoeld als contactorgaan voor de circa 250 instellingen en organisaties op het terrein van geschiedsboefening en cultuurbehoud in Zuid-Holland (historische verenigingen, archieven, musea, monumenten, organisaties) en als informatiebulletin voor allen die geïnteresseerd zijn in het Zuidhollandse verleden. De Nieuwsbrief bevat actuele berichten over: publikaties en tentoonstellingen over de geschiedenis van Zuid-Holland, cursussen en projecten van en voor historische verenigingen, aanwinsten en inventarissen van archiefdiensten, provinciaal en gemeentelijk beleid, initiatieven op monumentengebied, etc.

De Nieuwsbrief zal driemaandelijks verschijnen en verspreid worden onder de genoemde instellingen en organisaties. Particulieren kunnen voor f 10,- per vier nummers een abonnement nemen.

Informatie over de Nieuwsbrief Geschiedsboefening en opgave abonnementen:

Brond van Straalen
CRZH, 070-624961
(maandag t/m donderdag
10.30 - 13.00 uur)

DE PENNINGMEESTER VRAAGT UW AANDACHT VOOR HET
VOLGENDE:

Onze vereniging telt op dit ogenblik ruim 650 leden. Daar zijn wij trots op en wij willen dat graag blijven. U begrijpt, dat het verzenden en verwerken van 650 acceptgirokaarten voor de penningmeester een niet onaanzienlijke klus is, die door sommige leden onnodig wordt verzwaard. In verband daarmee willen wij graag het volgende onder uw aandacht brengen.

Onze vereniging heeft drie soorten leden, namelijk:

A-leden

Deze leden betalen de contributie op tijd met de acceptgirokaart waarop staat vermeld: "contributie 1989". Zij doen zoals het hoort en krijgen onze publikaties direkt toegezonden.

B-leden

Een aantal leden betaalt niet direkt. Na ongeveer een half jaar ontvangen zij weer een kaart met de mededeling "herinnering". Als hierop betaling volgt, krijgen zij alsnog de publikatie(s) nagezonden. Dit kost ons echter veel tijd en geld.

C-leden

Dit zijn er gelukkig maar een paar. Deze leden worden uiteindelijk per telefoon verzocht hun contributie te betalen. Leden binnen de gemeente worden zelfs persoonlijk bezocht.

C-leden vragen ons de meeste tijd en moeite, nog afgezien van de extra kosten die hiermee gepaard gaan. De penningmeester hoopt dat wij 1990 kunnen starten met alleen A-leden!

Contributie 1990

In de ledenvergadering van het voorjaar 1989 is besloten de jaarlijkse contributie met f 2,50 te verhogen.

Voor 1990 houdt dit in:

gewone leden	f 20,--
65+ leden	f 15,--
jeugdleden	f 15,--

Het bestuur rekent op uw medewerking in de vorm van een vlote contributiebetaling.

P.S.

Een tip voor vergeetachtige leden:
U mag ook voor twee jaren tegelijk betalen.

Ten slotte maakt de penningmeester gebruik van de gelegenheid om zijn verontschuldiging aan te bieden voor de misverstanden die wel eens voorkomen door de vele bijschrijvingen van bank en giro die worden ontvangen.

BOEKBESPREKING

... IK HOOR HIER - PORTRET VAN DE BIESBOSCH
EN ZIJN BEWONERS

Een prachtboek over de bewoners van de Zuidhollandse Biesbosch vertelt over het gebied waar wij dagelijks naar kijken als wij over de dijk rijden of lopen. Wij weten dat er enkele boerderijen staan, maar dat er meer bewoners zijn, dat er heel wat meer gebeurt daar aan de overkant van de rivier, daar hebben wij geen weet van.

Een voortreffelijk geschreven tekst (auteur Wim van Wijk) en schitterende foto's (fotograaf Ad Molendijk) geven ons de geheimen door van "de overkant".

104 pagina's, veel illustraties, ISBN 90 6084 801 2.
Voor f 24,95 verkrijgbaar bij de boekhandel

LANDVERHUIZERS UIT HARDINXVELD-GIESSENDAM 1850-1898

naam:	plaats van vertrek:	bestemming:	jaar:
Aanen, W.	Giessendam	Noord-Amerika	1891
Baggerman, Arie C.	Hardinxveld	idem	1850
Berg-Streefkerk, M. v.d.	Hardinxveld	Passaic (V.S.)	1899
Bout, C. van den	idem	Texas	1898
Brand, D.	Giessendam	Californië	1890
Bruigom, J.	idem	Pretoria	1890
Dalen, Arie van	Hardinxveld	Noord-Amerika	1850
Dam, F. van	Giessendam	New York	1888
Dam, T. van	idem	idem	1888
Heus, J. de	idem	Minnesota	1885
Hoeflaak, Jan	idem	idem	1875
Houwelingen, C. van	Hardinxveld	Paterson (VS)	1896
Jong, A. de	Giessendam	Pretoria	1890
Korppel, P. van de	idem	idem	1890
Leenman, Arie	idem	Minnesota	1875
Noorland, J.N.	idem	Pretoria	1890
Plas, P. van der	idem	Texas	1898
Star, A.	idem	Pretoria	1890
Swets, H.	Hardinxveld	Texas	1898
Tjaden, P.G.	Giessendam	Zuid-Amerika	1891
Verwoerd, L.	idem	Pretoria	1890
Waal van Dijk, C. v.d.	idem	Zuid-Afrika	1891

Arie Jan Stasse

Als reactie op het verhaal van "De Hooipors" in het vorige mededelingenblad, bracht de heer Leenman twee foto's. Het echtpaar is Elias Blokland, eigenaar van "De Hooipors" en zijn vrouw Maria Cornegé. Op de andere foto ziet u nogmaals Maria Cornegé.

De naam Blokland te Hardinxveld-Giessendam e.o.

Naar aanleiding van het stuk over de Hooipors, waarin de naam Blokland een grote rol speelt het volgende: De naam Blokland (Boklant) komt al zeker sinds 1643 in Hardinxveld voor. Het is vrijwel zeker dat deze naam al langer in deze plaats en omgeving voor komt (hetgeen tot nog toe niet met harde gegevens is aan te tonen). Zeker is dat de naam Blocklant al voor komt sinds 1520 in onze streek (dit n.a.v. een wapenregistratie te Gorinchem). bron: Van Rietstap.

Ook is bij testament d.d. 3 september 1573 door Wouter van Blocklant, heer van Blocklant en zijn echtgenote

Johanna Herman Pyecsdochter (welke bezittingen had te Giesen Niekirk). een gasthuis gesticht te Amersfoort. Vrijwel zeker is de naam Blokland ontleend aan een van de plaatsen met de naam Blokland. Deze namen komen in de Alblasserwaard al voor op een kaart van 1277 t.w. Leechblocklant en Hoochblocklant en Blockweere (nabij Alblasserdam). Dit zijn niet de enigste plaatsen met deze naam in de Lopikerwaard ligt nabij Willeskop een plaats Blokland, hier zijn diverse landerijen in bezit geweest van een zekere Sweers bastaardzoon van de heer van Montfoort, welke zich later Blocklant gaat noemen, ca. 1526.

Uit dit geslacht stamt o.a. de bekende schilder Anthonie Blocklant 1534-1583 (zie fragment parenteel). Nabij Mijdrecht ligt een gehucht Blokland. Nabij Rotterdam in de Blommerdijkse Polder landen met de naam Blokland.

Nabij Heukelum in de Betuwe (Gem. Herwijnen). Ook komt men de naam Middel- en Achterblock tegen onder Sliedrecht als aanduiding van poldergedeelten. Opmerkelijk is dat voorzover ik weet de naam Blokland alleen in de genoemde streek voor komt.

Aangaande de herkomst van de naam Blokland het volgende;

De naam welke in de middeleeuwen werd geschreven als Blocklant, vind zijn oorsprong in de west-germaanse naam Bi-lukan hetgeen betekend omsluiten/omsloten. Later is dit gebruikt voor slecht toegankelijk of omsloten land, waarschijnlijk restgedeelten welke laat zijn ontgonnen (dus omsloten door reeds ontgonnen gedeelten). Bij de naam Hoogblokland (hetgeen op een donk of zandrug ligt) moet men denken aan "omsloten door water of moeras". Van welke bovengenoemde plaatsen de familienaam Blokland afstamt is tot op heden niet duidelijk. Wel is bekend, dat de Noordeloos omstreeks 1700 de naam Blokland is ontstaan van personen afkomstig uit Laagblokland (gem. Ottoland) e.e.a. volgens M.W. Schakel (Geschiedenis van Noordeloos) zie fragment Genealogie. Dit zijn geen verwanten van de eerder genoemde familie te Hardinxveld, daar deze de naam

Blocklant al in 1643 droegen.

De naam Elias welke veelvuldig voorkomt in de familie Blokland, stamt af van een eveneens bekend Hardinxvelds geslacht De Heck. Dit waren vooral in het begin van 1600 chirurgijns (bron gen fam. De Heck), zie stam reeks Blokland.

Uit de volkstelling van 1947 blijkt hoe honkvast de Bloklanden waren. Van de totaal 736 personen met de naam Blokland kwam 25,5% voor in Hardinxveld-Giessendam, 11,1% in Sliedrecht.

Weergegeven in aantallen is dit:

Hardinxveld: 132, Sliedrecht: 82, Noordeloos: 58, Giessendam: 56, Dordrecht: 42, Leidsendam: 35, Schiedam: 35 en Gorinchem: 22.

Overige plaatsen: 10 of minder, opmerkelijk hierbij is dat in Ottoland nog in Hoogblokland deze naam voor komt in 1947 (bron: Ned. Repertorium van familienamen in Zuid-Holland).

Verder komt de naam van Blokland 31x voor in Zuid-Holland, de naam Bloklander slechts 2x.

De naam Blokland komt in Sliedrecht pas sinds 1816 voor, als Elias Blokland gehuwd met Jasje v/d Vlies zich tussen 1813 en 1816 met 9 kinderen te Sliedrecht vestigt.

Als afstammeling van het Hardinxveldse geslacht Blokland, deed het mij veel genoegen het artikel over de Hooipors te lezen. Ik hoop dan ook dat er mensen zijn, die verdere gegevens kunnen en willen geven, om de huidige gegevens uit te breiden en aan te kleden met fotomateriaal (ik kan zelf reproduceren). Hiertoe hou ik mij van harte aanbevolen.

Voor deze gegevens heb ik dankbaar gebruik gemaakt van diverse indices van de heer Strasse te Utrecht, de heer Tromp, archivaris van de Hervormde Kerk Hardinxveld, mevrouw Van Blokland-Visser te Papendrecht, die mij bij tot deze hobby aanzette, en niet in het minst de Historische Vereniging Hardinxveld, met zijn vele publicaties, welke het beoefenen van genealogie/familie-historie een plezierige hobby maakt, waarin men nooit uitgezocht raakt.

Wellicht is het in de toekomst mogelijk een uitgebreide genealogie van het geslacht Blokland uit te geven, aangevuld met diverse gegevens als van de Hooipors en andere gegevens.

STAMREEKS GESLACHT BLOKLAND(BLOCKLANT) v.a. 1643 TE HARDINXVELD.

WILLEM (PIETERSEN?)

ARIEN JAN WILLESZ jm uit Brandw
otrNieuwp att Giessendam
12.04.1643 PIETERTIEN JASPERS
WILLEM JANS
tr 1 ca 1669 AELTJE GIJSBERTS
VERMUELEN
otr/tr 2 26.11/08.12.1697
Giesouk/Hveld-SIJGJE WOUTERS
van Giessend.
MARIGJE ELIASSE DE HECK
ged: 14.10.1680 HV
ovl: 08.12.1720 HV
dv : ELIAS LEENDERTS de HECK
uit GD en MARYCHIE CORSEN
uit Blocklant
MAYKE HERBERTS VERSLOOT
ged: 08.07.1703 Hardinxv.
ovl: 15.08.1783 Hardinxv.
dv: HERBERT JANSE VERSLOOT
en: GRIETJE HENDRIKS
BURGJE TEUNIS DE PAUS
ged: 19.10.1738 Sliedrecht
ovl: 21.09.1803 Hardinxv.
dv: TEUNIS DIRK DE PAUS
en: CORNELIA GOVERTS SAARS
JASJE V/D VLIJES
ged: 12.07.1778 nHardinxv.
ovl: 08.05.1848 Sliedrecht
dv: HENDRIK V/D VLIJES

WILLEM ARIENS
otr. Jaarsveld att Hardinxv.
04.05.1673 BARBER JANS V/D PIJL

ARIEN WILLEMS tr Hardinxv
25.10.1705. ged: 15.04.1674 nHV
ovl.: 08.10.1730 nHV

ELIAS ARIESE tr nHardinxv
08.07.1703 ged: 29.10.1708 nHV
ovl: 05.12.1780 nHV

HERBERT ELIASSE tr nHardinxv
19.10.1738 ged: 14.11.1734 nHV
ovl: 26.10.1801 Hardinxveld

ELIAS tr 21.05.1797 nHardinxv
ged: 25.09.1768 nHardinxveld
ovl: 22.04.1828 Sliedrecht
(dit gezin gaat ca. 1815 met
9 kinderen naar Sliedrecht)

HENDRIK tr 23.02.1805 Sliedr.
geb: 22.01.1801 nHardinxveld
ovl: ?

PIETER tr 19.12.1874 Sliedr.
geb: 22.02.1844 Sliedrecht
ovl: 05.11.1895 Sliedrecht

KORNELIS tr 18.05.1912 Sliedr.
geb: 01.11.1882 Sliedrecht
ovl: 22.03.1971 'sHage(begr.Sld)
(mijn grootvader)

en: CATARINA MULDER
MARIA BROEKHUIZEN
geb: 13.02.1805 Sliedrecht
ovl: 26.05.1880 Sliedrecht
dv: GERRIT BROEKHUYZEN
en: ADRIAANTJE KOP
ADRIANA MARIA GROENENDIJK
geb: 19.07.1841 Sliedrecht
ovl: 07.02.1927 Sliedrecht
dv: KORNELIS GROENENDIJK
en: LENA ZUIDERHOEK

PIETJE GUIJS
geb: 22.03.1879 Sliedrecht
ovl: 25.01.1948 Sliedrecht
dv: IZAK GUIJS en PIETJE VETH

FRAGMENT PARENTEEL (VAN) BLOCKLANT

SWEDER

In 1421 komt hij voor in het leenregister van Montfoort als bastaardbroeder van de burggraven van Montfoort.

SWEER JANSZ

Als leenman van Montfoort o.a. 1529, 1530, 1532, 1535.
Neef van de Burggraaf van Montfoort.
Tr.: 13.05.1552 Maria Jansd van Twaalfhoeven.

Kinderen:

Jan Sweers, Catarina, Cornelis, Hendrik, Jan Sweersz,
Anthonis.
Kinderen van Cornelis Sweersz:
Maarten Cornelisz, Johan Cornelisz van Blocklant;
Cornelis van Blocklant; Anthonis Blokland (vaak werd de
naam Blocklant en Van Blocklant door elkaar geschreven)
De bekende schilder 1534-1583.
bron: oud Utrecht 1978 en: I Jost studien zu Anthonis
Blocklant (Keulen dissertatie 1960).

ONTSTAAN VAN DE NAAM BLOKLAND TE NOORDELOOS

Frederik Willemsz tr: 03.03.1690 Noordeloos-Ariaantje Meertensdr.

zoon: Willem Bloklander ged.: 06.05.1691 Noordeloos
tr.: 23.08.1722 Noordeloos Dirkje van Halten
(deze is o.a. waardmeester van de polder Noordzij te Noordeloos zie M.A. Schakel Geschiedenis van Noordeloos).
dit echtpaar krijgt o.a. een zoon, n.l.:
Jan Bloklander ged.: 03.03.1733 Noordeloos
tr. 01.04.1769 Noordeloos Barbera de Ruyter
dit echtpaar krijgt o.a. een dochter, n.l.:
Lijsbeth ged.: 20.11.1778 als Lijsbeth Blokland
zij huwd: Dirk Timmer op 17.05.1802 te Noordeloos.
Bron: Kwartierstaten uitgeg: De Nederlandse Leeuw.

K. Blokland
Zwaluwstraat 26
3362 RR SLIEDRECHT

AANWINSTEN DEPOT

7 Visnetten met loodreep en drijvers
2 Zegenstenen
7 Kurken drijvers
14 Houten drijvers
Delen van loodreep en losse loodstrippen
Aanzethoutje voor scheermes
Schenking van de Gereformeerde Kerk te
Boven-Hardinxveld, alwaar genoemde zaken werden
aangetroffen op de zolder van de pastorie

Een rood wollen tafelkleed met zwarte opdruk,
bloemmotieven, ca. 120 x 125 cm
Een koffiemaatbekertje
Schenking van mevrouw Buyk

Een krantenhanger uit de jaren '30
Schenking van de heer J. Klop

Een metalen inhoudemaat van $\frac{1}{2}$ decaliter
met ijkmerken van de jaren 1884 tot 1889
Schenking van de heer J. Blokland

Een eikenhouten vaatje met ijzeren banden
en een houten tapkraan in het spongat met een
bijbehorend los juk
Een schilderstuk op hardboard met lijst,
voorstellende het "Lange Veer", gesigneerd
"T. Egas"
Een schilderstuk, voorstellende de Damstraat
met het oude raadhuis, gesigneerd "T. Egas"
Schenking van de heer T. Egas

Houten schaven
20 Boren, te gebruiken in een omslagboor
Schenking van de heer B. Versluis

Een blikken trommel "Sensdorp's melkwafels"
Een porseleinen vaasje
Een pikhouweel met houten steel
Fittersgereedschap, drevels
Blikken bus, opschrift "koffie"
Blikken bus, opschrift "thee"
Ronde snoepjestrommel met rankmotieven
Zinken wasketel met ingeslagen nummer "36"
Zinken emmer
Schenking van de familie Aan de Wiel-
Groeneveld

Een porseleinen melkkan in de kleuren oranje,
blauw en zwart, aan de onderzijde de inhouds-
maat $\frac{1}{2}$ l en het merk
"R.K., made in Cechoclovakia"
Schenking van de heer Den Uil

Een gaaf pakje "Niemeijer's Sterling Shag"
voor de prijs van 85 cent
Schenking van mevrouw Van Dam- de Krijger

Een zware ijzeren vloeraandrijver
Een groepenkast van hout met marmeren voor-
zijde
Schenking van de heer Van Dijk

Een zwarte rok
Een witte grote onderbroek met gedeeltelijk
open pijpen
Een zwarte schort
Een met leer beklede trommel van langwerpig
model voor het opslaan van breukbanden
Schenking van de heer Boogaard

Scheermes met zwart benen heft in etui
Scheermes met wit benen handvat
Aanzettriem met hulpstuk voor het slijpen van
krabbermesjes
Schenking van de heer A. van Noordennen

6 Mattenbreiersklosjes
Schenking van de heer Wervenbos

Een stormlantaarn
Een petroleumlamp
Een pak wasmiddel, merk "Lux", uit de jaren '50
Als boven, maar kleiner pak
Schenking van de heer T. Egas

Een mahoniehouten pennenbakje
Een stenen Goudse pijp
Schenking van de heer L.W. van de Minkelis

Een onaangebroken literfles genever,
merk "Hulstkamp & Zoon & Molijn, Rotterdam"
Schenking van mevrouw Kazen

Schoenmakersleest
Gietijzeren leesten
Houten schoenvormen
Houten blok met uitholling voor het vormen van
het leer
Lange wetsteen, gelijk in houten houder met
handvat
Wetplank
Wasplank met uitgezaagd handvat
Schenking van de heer Stichter

Rieten kinderstoeltje
Geëmailleerde vergiet
Een porseleinen dekschaal
Een lepelvaasje
Een geëmailleerd bord
Een koektrommel, met afbeelding Loevestein op het
deksel
Trommeltje van "De Bruin's koek" met afbeeldingen
van diverse provincies; op het deksel de haven
van Rotterdam
Idem, echter kleiner en met een afbeelding van
Gorinchem op het deksel
Een eikenhouten voetenbankje, bovenzijde bekleed
met groene stof
Blauw geëmailleerd één-pits oliestel
Mes met houten handvat met inscriptie
"De Bruin koek"
Schenking van de familie Aan de Wiel-Groeneveld

Een paar zwarte handschoenen
Een paar grijze handschoenen
Een zwart gehaakt tasje
Een paar zwarte kousen
Schenking van de heer A. van der Weijden

8 Beukenhouten breinaalden (ca. 1900)
Een lessenaar
Twee houtboren
Schenking van de heer M. Breedveld

Een blauw geëmailleerd melkbusje
Anonieme schenking

Drie kanten mutsen waarvan er twee waarschijnlijk
afkomstig zijn uit Ammerstol
Een witte herenonderbroek uit de oorlog
Een vooroorlogs mouwstrijkplankje, bespannen met
wit laken
Anonieme schenking

Een zwarte wollen omslagdoek
Twee rode houten tolleren, waarmee de schenker in
zijn jeugd heeft gespeeld
Schenking van de heer K. Leenman

Pentekening in oostindische inkt, voorstellende
de korenmolen "De Hoop", gesigeneerd "J.G.J. Broek 32"
Anonieme schenking

Een verwarmingstoestel op petroleum
Schenking van de heer G.J. Dubbeldam

Een rechthoekig bescuutblik uit de oorlog
Een rol touw ("papiertouw")
Een groen aardewerken vergiet op dito onderschaal
Een driedelig aardewerken kaststel
Schenking van de heer Leenman

Porseleinen tegel met afbeelding van de kerk te
Boven-Hardinxveld
Idem met afbeelding van zwembad "De Duikelaar"
en reddingsattributen
Gipsen tegel in bruine kleur met eend in reliëf
en tekst "100 jaar school Den Bout"
Schenking van de heer J. van Leeuwen
Een rechthoekige beschuittrommel in de kleuren
goud, groen en beige
Schenking van de heer De Jong.

Een klein stenen kruikje
Een blikken sigarendoosje (Uiltje d'Or)
Een penning "Vrijwillige Brandweer,
Hardinxveld"
Schenking van mevrouw Van der Tak.

Twee avegaren
Een omslagboor
Twee soldeerbouten
Twee hoefijzers
Een koeiering
Een gesp van paardetuig
Een ijzeren onderdeel van een arreslee
Een houten kruiwagenwiel (klein formaat)
Schenking van de heer Hogewoning.

Een gezangenboek van de Hardinxveldse
zangvereniging "Excelsior"
Schenking van de heer T. Egas.

DE ZAAK GIESSEN-NIEUWKERK

In de publikatie "Honderd jaar boemelen" heeft u
al kunnen lezen over de beruchte moordzaak van
Giessen-Nieuwkerk.

In het kwartaalblad 1985-3 van de Historische
Vereniging West-Alblasserwaard staat een artikel
over dit onderwerp van de hand van de heer
Drs. H.A. Visser te Papendrecht. Graag geven wij
dit hierbij aan u door:

De "zaak Giessen-Nieuwkerk"

Een rechterlijke dwaling

door Drs. H.A. Visser

Men kan Nederland rekenen tot de landen met een goede
en rechtvaardige rechtspraak. Er wordt recht ge-
sproken naar eer en geweten en overeenkomstig de be-
palingen, die daaromtrent in de desbetreffende
wetten zijn gesteld. Maar desondanks dat komt het
een enkele keer voor dat daar vanaf wordt geweken
en dat een uitspraak wordt gedaan, die niet alleen
het rechtsgevoel niet bevredigt, maar zelfs in
strijd is met een goede rechtspleging.
Die gevallen zijn zeldzaam, maar ze komen voor.
We kunnen er twee noemen en het is misschien toe-
vallig dat ze beide "speelden" in onze streek.

Het ene geval, waar we hier op doelen, is de zo
bekend geworden "Papendrechtse Strafzaak", een
zaak, die omstreeks 1910 in en buiten deze gemeente
veel beroering heeft veroorzaakt en die door haar
behandeling en door de uiteindelijke uitspraak
het rechtsgevoel van vele landgenoten een ge-
voelige knak heeft gegeven.
Deze zaak sleepte zich voort van de ene rechtbank
naar de andere en nog steeds wordt zij bij de
studie in de rechtswetenschappen aangehaald als een
voorbeeld van verkeerde toepassing van het recht.

De huisvesting in Giessen-Nieuwkerk

De woningbouw in Giessen-Nieuwkerk. De foto's zijn genomen op de avond van de moord op de huiswachter, een misdrijf dat alleen in opgeklaring.

In ieder studieboek over het strafrecht, ook de nieuwste, komt zij voor. In mijn boek "Papendrecht, dorp aan de rivier" heb ik deze zaak uitvoerig beschreven en ik wil daarom nu volstaan met daarnaar te verwijzen.

Het andere geval, dat nog in de herinnering voortleeft en dat nu onze aandacht vraagt, is de zogeheten "zaak Giessen-Nieuwkerk", die in 1923 een aanvang nam. In de nacht van vrijdag 3 op zaterdag 4 augustus van dat jaar werd de 39-jarige seinhuiswachter Jacob de Jong, vader van 4 kinderen, op gruwelijke wijze vermoord: door een serie hamerslagen op zijn schedel was hij om het leven gebracht. Toen het slachtoffer de andere morgen werd gevonden, lag het moordwapen in zijn arm.

De Jong was de chef van de halte Giessen-Nieuwkerk in de zogeheten "Betuwelijn", waarvan het gedeelte Dordrecht-Geldermalsen in 1883 in gebruik werd genomen. Anders dan in latere tijd stopte de trein ook bij de halte Giessen-Nieuwkerk, een huisje aan

het einde van de Kerkweg bij het Kanaal van Steenenhoek. Er was dus altijd wel wat geld aanwezig en dat bleek de aanleiding tot deze roofmoord te zijn.

Intussen bleek de dader met de dagelijkse gang van zaken slecht op de hoogte te zijn. De dagelijkse ontvangsten uit de verkoop van plaatsbewijzen werden namelijk elke dag aan het hoofdkantoor afgedragen en in de kas bleef slechts wat wisselgeld over, in dit geval f 5,--. Dit bedrag werd dan ook vermist en de beurs van het slachtoffer, die ook werd meegenomen, bevatte slechts f 1,50. In totaal had deze roofmoord de dader dus slechts f 6,50 opgeleverd, een nu te verwaarlozen bedrag. De dader van het misdrijf werd nooit opgespoord.

Omstreeks half vier in de nacht werd de vrouw van De Jong wakker en ontdekte dat haar man niet thuis was. Een ongeluk vrezend ging ze op onderzoek uit, waarbij ze hulp kreeg van enkele passerende dorpsgenoten, die op weg waren naar hun werk. Ongeveer 500 m vanaf de halte en langs de spoorbaan in de richting Hardinxveld, werd de deerlijk verminkte haltechef gevonden. Hij gaf geen tekenen van leven meer. Eerst dacht men nog dat de ongelukkige door een trein gegrepen was, maar de inmiddels gearriveerde dokter Ris uit Giessen-Nieuwkerk kon niet alleen de dood konstaten, maar stelde ook vast dat hij was overleden door het slaan met een zwaar voorwerp, hetgeen later de gevonden klauwhamer bleek te zijn.

Het onderzoek naar de identiteit van de dader(s) kwam direkt in volle gang. De politie en de recherche kwamen in volle actie, speurhonden werden ingezet en diverse personen werden ondervraagd. De gehele streek was in beroering. Verschillende personen werden in hechtenis genomen, maar moesten toch weer worden vrijgelaten. Ondanks alle moeite slaagde men er niet in de dader te vinden.

De zaak dreigde op dood spoor te geraken en daarom werd de rijksrechercheur J.F.M. de Jong - met toe-
vallig dezelfde achternaam als het slachtoffer -
bij de zaak betrokken. Deze De Jong was een eierzuchtig
man, die de zaak tot elke prijs wilde oplossen.
Hij beet zich vast in het enige aanknopingspunt dat
er was: de hamer, waarmee de moord op de spoorweg-
beambte was gepleegd. Die moest en zou hem naar de
ontknoping brengen. Hij was een "streber" die desnoods
over lijken ging als hij daarmee zijn reputatie
kon verbeteren.

Al spoedig viel de verdenking op twee spoorweg-
arbeiders: Teunissen en Klunder. Een ijscoventer had
een belastende verklaring afgelegd. Hij vertelde de
politie dat hij het moordwapen, de hamer, wel eens
had gezien bij een zekere Kroon en zijn vrouw in
Sliedrecht. De hamer lag daar in het schuurtje bij
de woning. De rechercheur was er alles aan gelegen
om een goede beurt te maken en hij begon met het echt-
paar Kroon onder hevige druk te zetten. Beiden
werden aan langdurige verhoren onderworpen.
Het echtpaar werd murw gemaakt met maanden voor-
arrest, bedreiging met intrekking van werklozen-
steun en chantage omdat vrouw Kroon eens abortus
zou hebben gepleegd.

Vermoedelijk uit financiële noodzaak had het echtpaar
Kroon twee mannen in de kost: de eerdergenoemde
Teunissen en Klunder. Ze waren werkzaam bij een
Baarns aannemingsbedrijf als onderbaas en gewoon
arbeider en verrichtten onderhoudswerkzaamheden aan
de spoorlijn ter plaatse.

Op de bewuste avond was er bij Kroon een verjaardag
te vieren en de beide mannen waren daar ook bij
aanwezig. In de loop van de avond zijn ze even de
deur uitgegaan, slechts enkele minuten en dat hadden
de Kroons aanvankelijk ook verklaard. Onder de
druk van de latere verhoren en de chantage van

rechercheur De Jong waren de eenvoudige lieden even-
wel door de knieën gegaan. Ze trokken hun aan-
vankelijke verklaring in en verklaarden tenslotte dat
de hamer hun eigendom was en dat Teunissen en
Klunder die avond ongeveer anderhalf uur weg waren
geweest. Bovendien verklaarden ze dat de mannen,
na hun terugkeer bij de Kroons zouden hebben
geroepen: "We hebben hem hardstikke dood geslagen".

Wat De Jong betreft was de zaak nu helemaal rond.
Die anderhalf uur was volgens hem voldoende om de
afstand van 14 kilometer tussen Sliedrecht en
Giessen-Nieuwkerk per fiets af te leggen, terug te
keren en bovendien nog een moordplan uit te
voeren. Op grond van zijn bevindingen verschenen de
beide mannen dan ook voor de rechtbank. De getuigen
Kroon bleven bij hun (valse) verklaringen. De
rechtbank achtte de zaak voldoende bewezen en
achtte beide mannen schuldig. Ze werden wegens moord,
in vereniging gepleegd, na een eis van levenslang,
elk veroordeeld tot vijftien jaar. In hoger beroep
werd dat vonnis nog eens bevestigd. Het revisie-
verzoek werd door de Hoge Raad afgewezen.

Behalve dat de rechter zijn vonnis baseerde op on-
voldoende bewijskracht, werd door de officier van
justitie en de rechter-commissaris ook nog de fout
gemaakt dat, tegen de bepalingen van de wet in,
de verhoren werden afgenomen in aanwezigheid van de
rechercheur, die zijn "kroongetuigen" op velletjes
papier precies had voorgeschreven wat zij moesten
verklaren. Bovendien verschaftte hij de rechtbank
vertrouwelijke rapporten in plaats van processen-
verbaal. Daardoor kwam de verdediging op de zitting
van de Dordtse rechtbank voor verrassingen te staan,
die niet direkt waren te weerleggen. Voortdurende
betuigingen van hun onschuld door de beide verdachten
en de pogingen daartoe van de verdediging vermochten
de rechters niet tot andere gedachten te brengen.

En zo gingen de beide spoorwegaarbeiders voor jaren de gevangenis in. Na de veroordeling bleven verschillende mensen toch overtuigd van de onschuld van de beide mannen. Er werden diverse verzoeken ingediend om het vonnis te herzien, maar steeds zonder succes. En, zoals te begrijpen valt, volhardden ook Teunissen en Klunder bij een voortdurend herhaald "we zijn onschuldig". Vanuit de gevangenis schreven ze, via hun advocaat Mr. Roobol, brief na brief en verzoek na verzoek om revisie van het vonnis. In een kort bericht, begin 1929, maakten de kranten opnieuw melding van een dergelijk revisieverzoek. Dat werd ook gelezen door een jonge sportjournalist van "Het Volk" (voorganger van "Het Vrije Volk") C.H. (Chris) Geudeker, die toen 28 jaar was. Later was hij verbonden aan het blad "Sport en Sportwereld" en kreeg ook enige bekendheid als auteur van enkele boeken op het terrein van de hengelsport.

Allerlei onduidelijkheden en vraagtekens, die uit dat dossier tevoorschijn kwamen, werden bij dat onderzoek bevestigd.

Al spoedig bleek dat Teunissen en Klunder op die bewuste avond niet geruime tijd waren weggeweest, doch tien en hooguit twaalf minuten. Ook dat de hamer niet van hen was en dat de verdachten die dus ook niet konden hebben geleend. Bij herhaalde bezoeken aan Kroon en zijn vrouw werd een en ander duidelijk. Eerst wilden deze mensen er niets meer over zeggen, maar geleidelijk won hij hun vertrouwen en na drie weken kwam het hoge woord eruit.

Op een goede dag kreeg Geudeker, die toen in Amsterdam woonde, een telegram met het verzoek naar Sliedrecht te komen. Hij voelde dat de ontknoping van de zaak nu voor de deur stond. Geudeker ging en hij nam een getuige en Mr. Roobol mee. Toen bleek openlijk dat ze door rechercheur De Jong murw waren gemaakt en door zijn bedreigingen valse verklaringen hadden afgelegd. Doordat ze bij eerdere gesprekken blijk hadden gegeven van een innerlijke onrust en onzekerheid had Geudeker dit dan ook wel vermoed.

Toen het eerste "hoge woord" eruit was, volgde er meer. De vrouw liet briefjes zien, afkomstig van de rijks-rechercheur De Jong. Daarop waren verklaringen vermeld, die de Kroons hadden moeten afleggen, teneinde een sluitende bewijsvoering te krijgen. Maar dat was nog niet alles. Ze overhandigde een schrift, met op de blauwe kaft vermeld de woorden: "Vals beschuldigd". Het was een zelfbekentenis en een verdediging, waarvan ze hoopte dat die nog eens - misschien wel na haar dood - door bevoegden zou worden gelezen.

Opgejaagd door angst en gemarteld door gewetensnood had ze haar gedachten, die ze nu niet langer voor zich kon houden, aan het papier toevertrouwd. Haar verklaringen, eerder voor de rechter-commissaris afgelegd, nam ze alle terug. Hier lag dan de sleutel van het mysterie, de bron, die de oorzaak was van het leed, dat aan twee onschuldigen, jaren geleden was aangedaan. Een eerste publikatie door Geudeker werd in "Het Volk" en in "Voorwaarts" opgenomen. Meerdere volgden en met zijn voor die tijd gedurfde pers-campagne maakte hij de zaak nu tot een soort Watergate schandaal, dat tenslotte het hele land in beroering bracht. De moordzaak Giessen-Nieuwkerk zou maandenlang niet meer van de voorpagina's van de vaderlandse dagbladen verdwijnen.

Het gevolg was dat de Hoge Raad in 1929 revisie van het proces gelastte en de zaak toewees aan het Amsterdamse Hof. Dit proces, dat in september plaats had, was in menig opzicht een sensationele en schokkende gebeurtenis. Ze eindigde met vrijspraak en onmiddellijke invrijheidstelling van de beide verdachten. Het Hof sprak de verdachten niet gewoon vrij wegens "gebrek aan bewijs", maar omdat "was komen vast te staan dat de verdachten de roof van vijf gulden en de doodslag niet gepleegd konden hebben", daarmee toch nog een slag om de arm houdend.

Teunissen en Klunder hadden, alles bij elkaar, vier jaar en zeven maanden onschuldig in de gevangenis doorgebracht. Als smartegeld en loonderving kregen ze resp. f 9.000,-- en f 12.000,-- uitgekeerd. Toen de uitslag bekend was, was er op het Leidseplein in Amsterdam evenveel volk op de been als toen Ajax de Europacup won. Kroon en zijn vrouw werden niet wegens meeneed vervolgd omdat het Hof overwoog dat ze gehandeld hadden onder de zware druk van de rechercheur De Jong. Ook deze laatste werd niet in hechtenis genomen. Wel werd hij van zijn functie ontheven en gedegradeerd.

In hetzelfde jaar heeft Geudeker nog een poging ondernomen de ware dader(s) op te sporen. Daarvoor bracht hij een bezoek aan de weduwe van het slachtoffer, maar deze wilde hem, vreemd genoeg, niet binnenlaten. Tegenover journalisten zei hij later, dat hij wel een vermoeden had en hij noemde iemand, die toen nog leefde en daarom in de krant niet vermeld kon worden. Die gedroeg zich vreemd. Toen de zaak al lang achter de rug was en Geudeker er om inlichtingen kwam, werd de deur niet eens voor hem opengedaan. Hij begreep dat niet goed en geloofde dat die persoon er wel wat mee te maken had gehad. Geudeker kreeg voor zijn journalistieke werk een opslag van f 600,-- per jaar, voor die tijd een heel bedrag. Van Klunder en Teunissen heeft hij nooit enig taal of teken meer vernomen. Verbitterd zijn ze in de maatschappij teruggekeerd. Geudeker zelf is in november 1977 op 76-jarige leeftijd overleden.

Zoals wij hierboven reeds opmerkten, komen dergelijke ernstige gevallen van rechterlijke dwalingen slechts heel zelden voor.

De rechtszekerheid in Nederland is groot. In de Duitse bundel van beroemde gevallen van rechterlijke dwaling van Hermann Koster, jaren geleden uitgegeven bij het Spectrum, komt de zaak Giessen-Nieuwkerk voor als het enige Nederlandse geval. Blijkbaar tilde men dus aan de "Papendrechtse Strafzaak" in dit opzicht minder zwaar. Maar omdat beide zaken zich afspeelden in onze streek, verdienen ze zeker onze aandacht en dienen ze niet aan de vergetelheid te worden prijsgegeven.

INHOUDSOPGAVE

Van de voorzitter	41
De smederij van Giessen-Oudekerk	43
Peerties stove	46
Grafzerken vertellen	48
Zilveren penning	53
Nieuw bestuurslid	54
Organisaties rondom De Koperen Knop	55
Expositieprogramma museum	58
Oude ambachten bij De Koperen Knop?	61
Nieuwsbrief geschiedbeoefening	63
De penningmeester vraag uw aandacht	64
Landverhuizers	66
De naam Blokland	67
Aanwinsten depot	72
De zaak Giessen-Nieuwkerk	77